Απόψεις εκπαιδευτικών για την αποτελεσματικότητα του προγράμματος επιμόρφωσης τους για αξιοποίηση της τέχνης στο διδακτικό τους έργο

Σ. Παπαδάκης, Ι. Φραγκούλης

Περίληψη:

Στην τυπική εκπαίδευση η τέχνη μπορεί να αποτελέσει ένα εναλλακτικό εργαλείο ανάπτυξης του στοχασμού, καθώς εμπλέκει τον εκπαιδευτικό και τους μαθητές του/της σε μια «περιπέτεια αναζήτησης και κατανόησης» όχι μόνο εκείνων που ενδεχομένως θα ήθελε να εκφράσει ο δημιουργός του έργου τέχνης αλλά και ιδεών, συναισθημάτων, αξιών πάνω σε κριτικά ερωτήματα τα οποία έχουν τεθεί και ζητούν απαντήσεις.

Στο πλαίσιο της εργασίας αυτής περιγράφεται η εμπειρία μας από τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και αξιολόγηση τεσσάρων (4) βιωματικών παράλληλων εργαστηρίων επιμόρφωσης σε μεικτά τμήματα Εκπαιδευτικών Ειδικοτήτων και Δασκάλων στην Π/θμια Εκπαίδευση της Αιτ/νίας με θέμα «Αξιοποίηση της Τέχνης στην Εκπαίδευση με τη μέθοδο του Perkins» τον Μάρτιο του 2016.

Από την παρατήρηση και αξιολόγησης των τεσσάρων φάσεων (Χρόνος για Παρατήρηση, Ανοικτή και περιπετειώδης παρατήρηση, Αναλυτική και βαθιά παρατήρηση, Ανασκόπηση της διεργασίας), με τήρηση της διαδοχής τους και περιθώρια ελευθερίας ως προς τον τρόπο εφαρμογής τους, με ή και χωρίς την υποστήριξη της τεχνολογίας διαπιστώνουμε ότι οι εκπαιδευτικοί όλων των ειδικοτήτων μπορούν επιμορφωθούν και να αξιοποιήσουν την τέχνη ως ένα δραστικό στοχαστικό εργαλείο, με βάση το «μοντέλο» παρατήρησης – ανάλυσης έργων τέχνης που ανέπτυξε ο Perkins στα αντικείμενα της ειδικότητας τους αλλά και σε επιμέρους έννοιες και θεματικές ενότητες με διαθεματική προσέγγιση.

Λέξεις κλειδιά: Τέχνη στην Εκπαίδευση, Μέθοδος Perkins, Ψηφιακό Εκπαιδευτικό Υλικό, Μαθησιακές Δραστηριότητες.

Εισαγωγή

Πολλοί θεωρητικοί όπως ο Gardner ο Eisner, ο Perkins, και ο Κόκκος, έχουν διατυπώσει την άποψη πως η εκπαίδευση μέσα από την αξιοποίηση έργων τέχνης συμβάλλει στη διαδικασία της μάθησης, ενώ παράλληλα βοηθά τους εκπαιδευόμενους να αναπτύξουν ποικίλες δεξιότητες, όπως κριτική σκέψη, δημιουργικότητα, συναισθηματική έκφραση, απαραίτητες για την άσκηση του ρόλου τους ως ενεργών πολιτών(Gardner,1990; Perkins,1994; Eisner,2002; Κόκκος, 2011; Phillips & Fragoulis, 2012).

Η αξιοποίηση της τέχνης στην εκπαίδευση συμβάλλει στην ολιστική προσέγγιση της γνώσης, στην κατανόηση του εαυτού μας, καθώς και της πραγματικότητας που μας περιβάλλει (Μέγα, 2011).

Στο πλαίσιο αυτής, της προβληματικής στην παρούσα εργασία επιχειρείται να αναδειχτεί *πώς* οι εκπαιδευτικοί όλων των ειδικοτήτων μπορούν να αξιοποιήσουν την τέχνη ως ένα δραστικό στοχαστικό εργαλείο, με βάση το «μοντέλο» παρατήρησης – ανάλυσης έργων τέχνης που ανέπτυξε ο Perkins (1994). Η μεθοδολογία για στοχαστική ενεργοποίηση που επεξεργάστηκε ο Perkins μπορεί να εφαρμοστεί στην προσέγγιση

οποιουδήποτε έργου τέχνης, με τις ανάλογες κάθε φορά προσαρμογές (Μέγα, 2002· Κόκκος κ.α., 2011). Στην προσέγγιση των έργων τέχνης χρησιμοποιούνται οι τέσσερις φάσεις της μεθόδου που επεξεργάστηκε ο Perkins με στόχο την ολιστική προσέγγιση των έργων τέχνης και των μηνυμάτων που αυτά μπορούν να μας προσφέρουν.

1. Αξιοποίηση της τέχνης στην εκπαίδευση

Τα τελευταία χρόνια αναπτύσσεται τόσο στο πεδίο της τυπικής εκπαίδευσης όσο και της μη τυπικής μια μορφή εκπαίδευσης η οποία στηρίζεται στην αξιοποίηση της τέχνης για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Η εκπαίδευση μέσα από την τέχνη συνίσταται στην παρεμβολή έργων τέχνης σχετικών με το αντικείμενο της διδασκαλίας, στο πλαίσιο επεξεργασίας ενός μαθησιακού αντικειμένου. Μέσα από την προσέγγιση των έργων τέχνης τα νοήματα των έργων αποκαλύπτονται, και στη συνέχεια αξιοποιούνται ως αφόρμηση για την βαθύτερη προσέγγιση των εξεταζόμενων θεμάτων (Κόκκος, 2011).

Συστηματικές προσπάθειες για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών της τυπικής εκπαίδευσης στην αξιοποίηση της τέχνης στην εκπαίδευση υλοποιήθηκαν στη χώρα μας κατά το σχολικό έτος 2011-2012 στο πλαίσιο υλοποίησης του έργου «Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης», καθώς και από το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο κατά το Ακαδημαϊκό έτος 2012-12013 στο πλαίσιο των Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων Σπουδών «Σπουδές στην Εκπαίδευση και Εκπαίδευση Ενηλίκων».

Ανάλογες πρωτοβουλίες έχουν αναληφθεί από την Επιστημονική Ένωση Εκπαίδευσης Ενηλίκων για επιμόρφωση εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών ενηλίκων στην αξιοποίηση έργων τέχνης στη διδακτική πράξη.

2. Μοντέλα προσέγγισης έργων τέχνης στην εκπαιδευτική διαδικασία

Τα μοντέλα προσέγγισης έργων τέχνης παρέχουν ένα θεωρητικό και μεθοδολογικό πλαίσιο σύμφωνα με το οποίο ο εκπαιδευόμενος σταδιακά προσεγγίζει ένα έργο τέχνης, εισέρχεται σε τομείς βαθύτερης κατανόησής του ενεργοποιώντας την κριτική και στοχαστική του διάθεση (Κόκκος, 2011).

Στη σχετική με το θέμα βιβλιογραφία περιγράφονται τέσσερα μοντέλα. Τα μοντέλα αυτά είναι των *Feldman, Brondy, Anderson και Perkins*.

Σύμφωνα με τον *Feldman* (1967) η προσέγγιση ενός έργου τέχνης γίνεται μέσα από τέσσερις αλληλοσχετιζόμενες φάσεις: περιγραφή, ανάλυση, ερμηνεία και αξιολόγηση.

Το μοντέλο του *Broudy* (1972) το οποίο είναι συγγενές με αυτό του Feldman δίνει ενδιαφέρον στον τομέα ενεργοποίησης των αισθητικών παρατηρήσεων ενός έργου τέχνης (πχ. αναζήτηση σχημάτων, όγκων, τρόπου σύνδεσής τους) καθώς και στον εντοπισμό της εκφραστικότητας που αποπνέει το έργο τέχνης.

Το μοντέλο του *Anders*on (1993) περιλαμβάνει τις εξής στοχαστικές διεργασίες: *αρχική αντίδραση, περιγραφή, ερμηνεία, αξιολόγηση*. Παρουσιάζει αρκετές ομοιότητες με το μοντέλο του Feldman, αλλά διαφοροποιείται από αυτό στην πρώτη φάση της αρχικής αντίδρασης. Στο πλαίσιο αυτού του μοντέλου και ειδικότερα στην πρώτη φάση ο εκπαιδευόμενος προχωρά στη διατύπωση μιας ενστικτώδους αντίδρασης για το έργο που παρατηρεί.

Στα προαναφερόμενα μοντέλα η ανάλυση ενός έργου τέχνης στηρίζεται στον εντοπισμό και στην παρατήρηση ενός θέματος το οποίο προσεγγίζεται σταδιακά, ξεκινώντας από τα άμεσα αντιληπτικά χαρακτηριστικά του για να καταλήξει στα «εσωτερικά-βαθύτερα» χαρακτηριστικά του, δηλαδή στο βαθύτερο νόημα του έργου.

3. Το μοντέλο ανάλυσης έργων τέχνης του Perkins

Σύμφωνα με τον Perkins η προσέγγιση έργων τέχνης γίνεται κατά τέτοιο τρόπο ώστε ο παρατηρητής να μπορεί να διακρίνει: α) τις βασικές δράσεις που ενεργοποιούν τη στοχαστική διάθεση, β) τις πιθανές ερωτήσεις που μπορούν να προκαλέσουν τη στοχαστική δράση, γ) τις διδακτικές ενέργειες που χρειάζεται να κάνει κάποιος προκειμένου να προκαλέσει στοχασμό. Τα τρία αυτά στοιχεία δομούν μια ολοκληρωμένη μεθοδολογία για στοχαστική παρατήρηση έργων τέχνης.

Το μοντέλο του Perkins θεωρείται πιο ολοκληρωμένο σε σχέση με άλλα μοντέλα που έχουν κατά καιρούς προταθεί, καθώς μπορεί με ελάχιστες κάθε φορά τροποποιήσεις να έχει εφαρμογή στην προσέγγιση ποικίλων έργων τέχνης (Μέγα, 2002; Κούσουλας & Μέγα, 2005 Κόκκος & Μέγα, 2007; Φραγκούλης, 2014).

Στο πλαίσιο της διαδικασίας παρατήρησης έργων τέχνης που προτείνει ο Perkins, ο παρατηρητής υιοθετεί μια τεκμηριωμένη ματιά στην παρατήρησή τους. Δεν περιορίζεται μόνο σε αξιολογικές κρίσεις του τύπου «μου αρέσει» ή «δεν μου αρέσει», αλλά παρατηρώντας συγκεκριμένα στοιχεία του έργου τέχνης αναπτύσσει μεθοδευμένα μια επιχειρηματολογία η οποία δυναμώνει τη γνώμη του για το έργο τέχνης (Κόκκος & Μέγα, 2007: 17).

Ο Perkins υποστηρίζει ότι οι εκπαιδευόμενοι μέσα από αυτή τη διαδικασία όχι μόνο εμπλουτίζουν την αισθητική τους εμπειρία, αλλά παράλληλα καλλιεργούν μια κριτική- στοχαστική διάθεση απέναντι στα γεγονότα εντός και εκτός του εκπαιδευτικού πλαισίου (Perkins, 1994:87-89).

Το μοντέλο του Perkins αποτελείται από τέσσερις φάσεις οι οποίες είναι συσχετιζόμενες μεταξύ τους

Πρώτη Φάση: Χρόνος για παρατήρηση

Στην πρώτη φάση οι εκπαιδευόμενοι παρατηρούν προσεκτικά ένα έργο τέχνης χωρίς να το ερμηνεύουν ή να το κρίνουν. Έρχονται σε μια πρώτη αισθητική επαφή με το έργο που παρατηρούν. Στο πλαίσιο αυτής της φάσης οι μαθητές δεν προβαίνουν σε ερμηνείες, αλλά προβαίνουν σε «αντικειμενική παρατήρηση» αυτών που βλέπουν. Αξιοποιούν στην προσέγγιση του έργου τις προϋπάρχουσες εμπειρίες τους και προβαίνουν σε αρχικές εκτιμήσεις (Perkins,1994:42-46).

Δεύτερη Φάση: Ανοικτή και περιπετειώδης παρατήρηση

Σε αυτή τη φάση οι εκπαιδευόμενοι παρατηρούν το έργο τέχνης με ανοικτό πνεύμα και δημιουργική διάθεση. Παρατηρούν προσεκτικά το έργο με τη λογική « Τι θα ήθελε ο καλλιτέχνης να παρατηρήσουμε». Σε αυτή τη φάση ενεργοποιείται η ανοικτή σκέψη με στόχο όχι την ερμηνεία του έργου τέχνης, αλλά την καλύτερη δυνατή παρατήρησή του. Τα δεδομένα του έργου προσεγγίζονται με μια δημιουργικότερη ματιά (Perkins,1994:54-56).

Τρίτη Φάση: Αναλυτική και βαθύτερη παρατήρηση

Στη φάση αυτή οι εκπαιδευόμενοι με βάση τα στοιχεία που συγκέντρωσαν στις προηγούμενες φάσεις εμβαθύνουν στην ερμηνεία του έργου. Προσπαθούν να δώσουν απαντήσεις στα ρωτήματα που τους γεννήθηκαν στις δύο προηγούμενες φάσεις. Παράλληλα εξηγούν, τεκμηριώνουν τις απόψεις τους, εξάγουν συμπεράσματα. Η αναλυτική παρατήρηση αυτής της μορφής αποτελεί έναν διεισδυτικό τρόπο προσέγγισης της πραγματικότητας, ο οποίος ενεργοποιεί τη στοχαστική διάθεση των μαθητών (Perkins,1994:67-68).

Τέταρτη Φάση: Ανασκόπηση της διεργασίας

Στο πλαίσιο της τέταρτης φάσης οι εκπαιδευόμενοι προσεγγίζουν το έργο στην ολότητά του αξιοποιώντας την εμπειρία της παρατήρησης των προηγούμενων φάσεων. Αναστοχάζονται και προχωρούν στη γραφή ενός κειμένου σχετικά με όσα βίωσαν κατά τη διάρκεια της παρατήρησης, παρουσιάζοντας σε αυτό τους μετασχηματισμούς που επήλθαν στις αρχικές σκέψεις, παραδοχές και υποθέσεις τους για το έργο τέχνης. Σε αυτή τη φάση οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να χρησιμοποιήσουν ενεργητικές εκπαιδευτικές τεχνικές όπως δραματοποίηση, συζήτηση στην ολομέλεια, εργασία σε ομάδες κτλ (Μέγα,2002).

4. Μεθοδολογία έρευνας

4.1 Σκοπός έρευνας

Σκοπός τη παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών σε σχέση με τη δυνατότητα αξιοποίησης έργων τέχνης ως εργαλείου για την αποτελεσματική άσκηση του διδακτικού τους έργου.

4.2 Στόχοι έρευνας

Να διαπιστωθεί αν οι εκπαιδευτικοί γνωρίζουν και αξιοποιούν έργα τέχνης στο πλαίσιο της διδασκαλίας τους.

Να διαπιστωθεί αν οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι η τέχνη μπορεί να διευκολύνει στη μαθησιακή πορεία των μαθητών

Να διαπιστωθούν οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί κατά την αξιοποίηση της τέχνης στο εκπαιδευτικό- διδακτικό τους έργο.

Να διαπιστωθούν οι επιμέρους τομείς στους οποίους θα επιθυμούσαν να επιμορφωθούν οι εκπαιδευτικοί σε θέματα που αφορούν την αξιοποίηση της τέχνης στην εκπαιδευτική διαδικασία.

4.3 Ερευνητικά Ερωτήματα

1. Οι γνώσεις των εκπαιδευτικών για τα έργα τέχνης εξαρτώνται από τα δημογραφικά τους χαρακτηριστικά.
2. Οι απόψεις των εκπαιδευτικών σε σχέση με την αξιοποίηση έργων τέχνης στη μαθησιακή διαδικασία εξαρτώνται από τα δημογραφικά τους χαρακτηριστικά.
3. Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί στην αξιοποίηση των έργων τέχνης στο πλαίσιο άσκησης του διδακτικού τους έργου εξαρτώνται από τα δημογραφικά τους χαρακτηριστικά.
4. Οι απόψεις των εκπαιδευτικών σε σχέση με την επιμόρφωση τους στην αξιοποίηση έργων τέχνης στο πλαίσιο άσκησης του διδακτικού τους έργου εξαρτώνται από τα δημογραφικά τους χαρακτηριστικά.

4.4 Πληθυσμός- Δείγμα έρευνας

Ο πληθυσμός της ερευνάς αποτελείται από 125 εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (δασκάλους και εκπαιδευτικούς ειδικοτήτων) οι οποίοι παρακολούθησαν το επιμορφωτικό σεμινάριο με θέμα «*Διαθεματική διδασκαλία και συνεργασία εκπαιδευτικών στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση με αξιοποίηση έργων τέχνης*» που οργανώθηκε από τους Σχολικούς Συμβούλους Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Αιτωλοακαρνανίας σε συνεργασία με τους Σχολικούς Συμβούλους Ειδικοτήτων και υλοποιήθηκε στο Μεσολόγγι τον Μάρτιο του 2016. Το δείγμα της έρευνας αποτελούν πενήντα (50) εκπαιδευτικοί οι οποίοι απάντησαν στο ερωτηματολόγιο τελικής αξιολόγησης.

Εικόνα 1. Αφίσα Ημερίδας και Στιγμιότυπο Εργαστηριακής επιμόρφωσης σε Ομάδες

4.5 Περιορισμοί έρευνας

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε εκπαιδευτικούς οι οποίοι υπηρετούν σε σχολικές μονάδες της Αιτωλοακαρνανίας και ως εκ τούτου τα αποτελέσματά της δεν μπορούν να γενικευθούν στο σύνολο των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι υπηρετούν σε σχολικές μονάδες σε όλη την επικράτεια.

4.6 Εργαλεία Συλλογής Δεδομένων

Για τη διεξαγωγή της έρευνας χρησιμοποιήθηκε ως εργαλείο συλλογής δεδομένων το ερωτηματολόγιο. Το συγκεκριμένο εργαλείο επιλέχθηκε καθώς μπορεί να εξασφαλίσει την συλλογή πληροφοριών από σχετικά μεγάλο αριθμό ατόμων σε σύντομο χρονικό διάστημα. Επιπλέον λόγω της ανωνυμίας των συμμετεχόντων είναι δυνατόν να αυξηθεί σημαντικά ο βαθμός ανταπόκρισης αλλά και ειλικρίνειας των απαντήσεων τους (Bell 1997; Cohen & Manion 1997; Javeau 2000; Βάμβουκας,2006). Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο περιελάμβανε ερωτήσεις κλειστού και ανοιχτού τύπου και χωρίστηκε σε έξι επιμέρους ενότητες.

Η πρώτη ενότητα περιελάβανε ερωτήσεις οι οποίες είχαν σχέση με τα προσωπικά στοιχεία των ερωτώμενων όπως φύλο, ηλικία, ειδικότητα, μεταπτυχιακές σπουδές, έτη διδακτικής εμπειρίας και τύπο σχολείου στο οποίο υπηρετούν.

Η δεύτερη ενότητα περιελάβανε ερωτήσεις σχετικές με την γενικότερη γνώση τους γύρω από τα έργα τέχνης.

Η τρίτη ενότητα περιελάβανε ερωτήσεις σχετικές με την αξιοποίηση των έργων τέχνης στη μαθησιακή διαδικασία.

Η τέταρτη ενότητα περιελάμβανε ερωτήσεις σχετικές με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στην αξιοποίηση των έργων τέχνης στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Τέλος η πέμπτη ενότητα έδινε στους συμμετέχοντες την δυνατότητα να εκφράσουν την άποψη τους σχετικά με την επιμόρφωσή τους στη χρήση έργων τέχνης στη μαθησιακή διαδικασία.

5. Αποτελέσματα

Δημογραφικά χαρακτηριστικά
Αναφορικά με τα δημογραφικά στοιχεία των υποκειμένων που συμμετείχαν στην έρευνα προέκυψαν τα ακόλουθα στοιχεία:

Σε σχέση με το φύλο:
Από τα 50 υποκείμενα που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο 16 (33%) ήταν άνδρες και 33 (67%) ήταν γυναίκες.

Σε σχέση με την ηλικία:

Από τα υποκείμενα της έρευνας 17 (35%) ήταν ηλικίας από 22-35 ετών, 21 (43%) ήταν ηλικίας από 36-45 ετών και 11 υποκείμενα (22%) ήταν ηλικίας από 46-55 ετών.

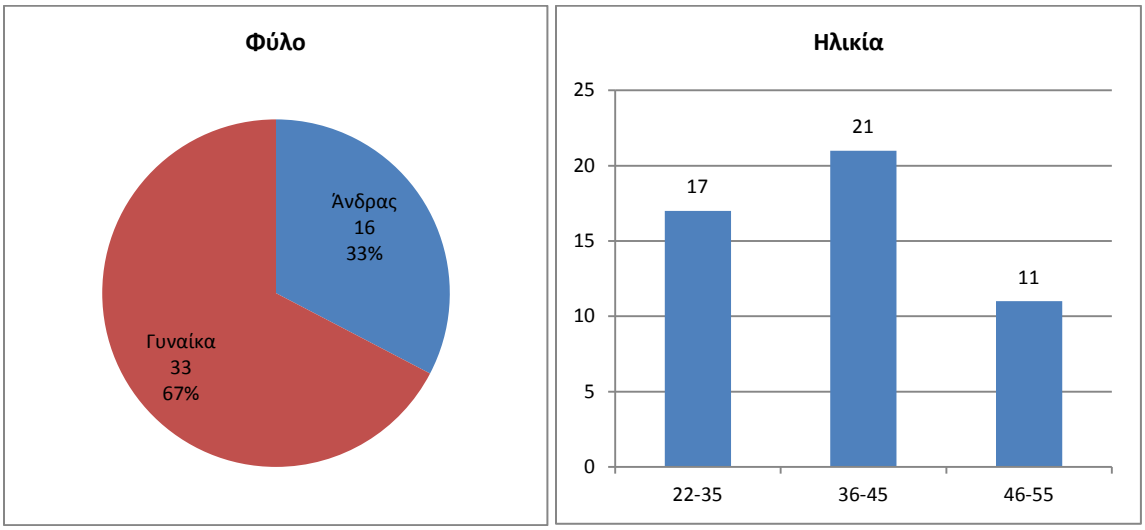

Εικόνα 2. Κατανομή δείγματος ως προς το Φύλλο και Ηλικία

Σε σχέση με τα χρόνια υπηρεσίας:
Από τους συμμετέχοντες στην έρευνα 5 υποκείμενα (10 %) είχαν από 1- 5 έτη υπηρεσίας, 33 υποκείμενα (67%) είχαν από 6-15 έτη υπηρεσίας, ενώ 11 υποκείμενα (23%) είχαν από 16-25 έτη υπηρεσίας.

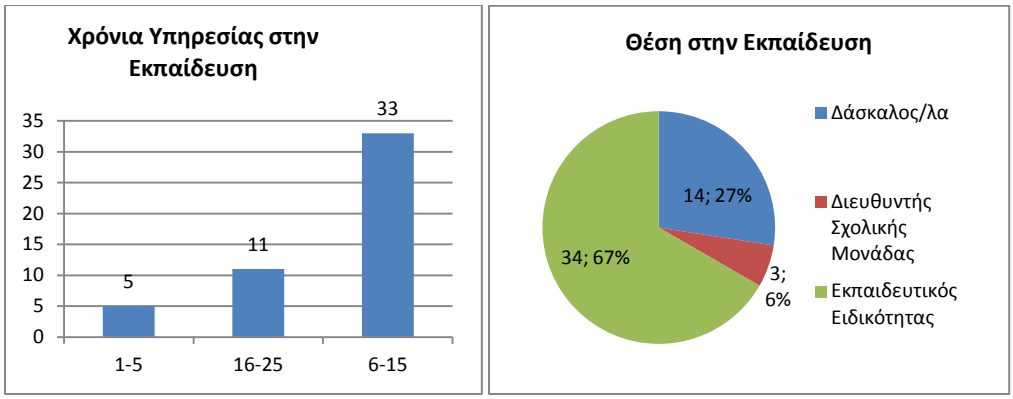

Εικόνα 3. Κατανομή δείγματος ως προς τα Χρόνια Υπηρεσίας και την Ιδιότητα - Θέση Στελέχους

Σε σχέση με τη θέση στην εκπαίδευση:
Από τους συμμετέχοντες στην έρευνα 14 (14,27%) ήταν δάσκαλοι, 3 (3,6%) ήταν διευθυντές σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ 34 (34,6%) ήταν εκπαιδευτικοί ειδικοτήτων που υπηρετούσαν τόσο στην πρωτοβάθμια όσο και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Σε σχέση με το σχολείο που υπηρετούν:
Από τους συμμετέχοντες στην έρευνα 29 (57%) ήταν σε αστική περιοχή, 10 (20%) σε αγροτική περιοχή και 11 (23%) σε ημιαστική περιοχή. Από αυτούς οι 27 (57%) ήταν σε ΕΕΑΕΠ, 5 (10%) σε ολιγοθέσιο και 18 (36%) σε πολυθέσια σχολική μονάδα.

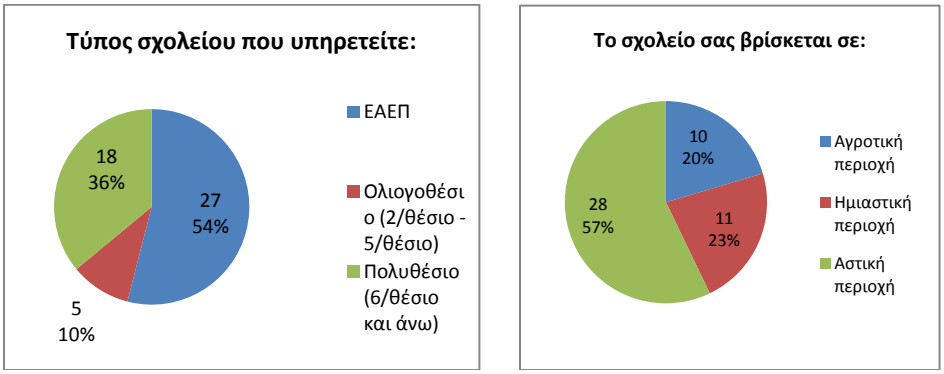

Εικόνα 4. Κατανομή δείγματος ως προς τον Τύπο σχολείου και τη Γεωγραφική Θέση

Σε σχέση με τους κλάδους - ειδικότητες των εκπαιδευτικών:
Από τους συμμετέχοντες στο δείγμα μας 15 (31%) ήταν δάσκαλοι, 10 (21%) ήταν Εκπαιδευτικοί Πληροφορικής, 10 (21%) Αγγλικής Γλώσσας, 8 (17%) ήταν Φυσικής Αγωγής, 2 (4%) Μουσικής, , 2 (4%) Γαλλικής Γλώσσας, 1 (2%) Γερμανικής Γλώσσας, 1 (2%) Θεατρικών Σπουδών.

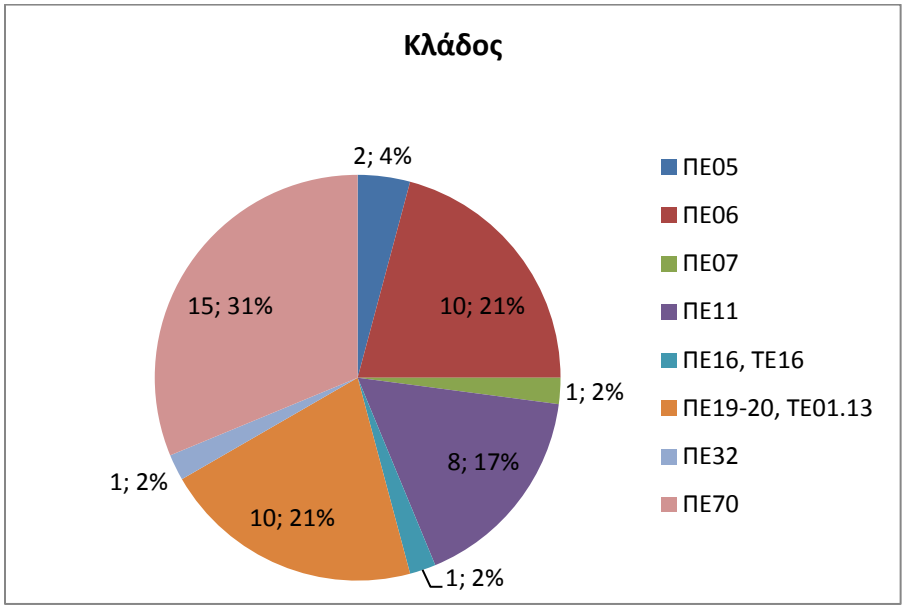

Εικόνα 5. Κατανομή δείγματος ως προς τον κλάδο - ειδικότητα

Οι εκπαιδευτικοί όλων των ειδικοτήτων επιμορφώθηκαν για να αξιοποιήσουν την τέχνη ως ένα δραστικό στοχαστικό εργαλείο, με βάση το «μοντέλο» παρατήρησης – ανάλυσης έργων τέχνης που ανέπτυξε ο Perkins στα αντικείμενα της ειδικότητας τους αλλά και σε επιμέρους έννοιες και θεματικές ενότητες με διαθεματική προσέγγιση. Από την αρχική, τη διαμορφωτική και την τελική αξιολόγηση που έγινε πριν, κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος της επιμόρφωση τους προέκυψαν τα ακόλουθα αποτελέσματα.

Ως προς την πρότερη γνώση τους σε σχέση με τις τον όρο «έργο τέχνης»:
Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν ως έργο τέχνης τη ζωγραφική και την μουσική ενώ πολλοί λιγότεροι τη χαρακτική, το χορό, τη λογοτεχνία, τον κινηματογράφο και τη γλυπτική.

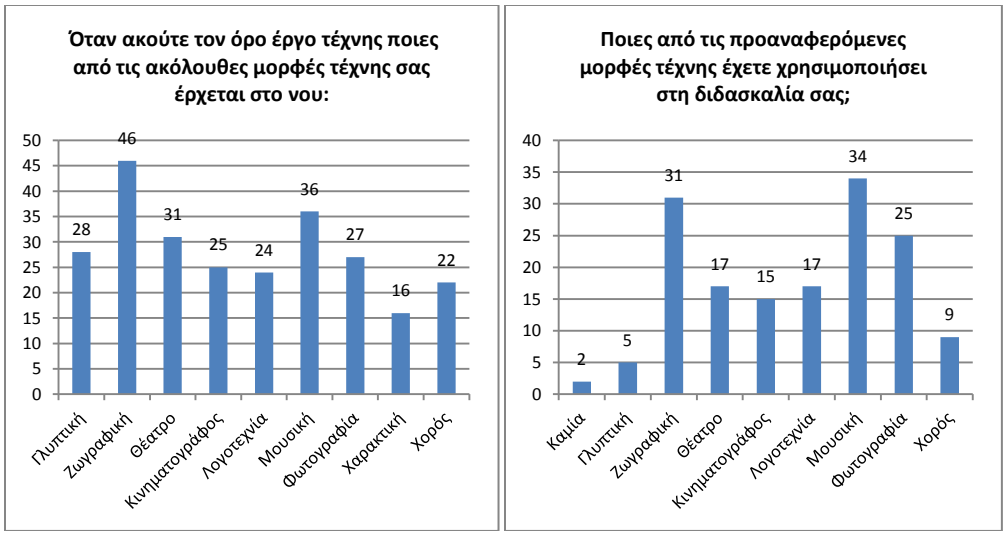

Εικόνα 6. Απόψεις εκπαιδευτικών ως προς τις μορφές τέχνης και τη χρήση τους στη διδασκαλία τους

Ενώ αναφέρουν ότι στη διδασκαλία τους έχουν ήδη χρησιμοποιήσει περισσότερο έργα ζωγραφικής, μουσικής και φωτογραφίας όπως φαίνεται και στον ακόλουθο συγκριτική πίνακα για τις μορφές τέχνης που τους έρχονται στο νου σε σχέση με αυτές που έχουν χρησιμοποιήσει.

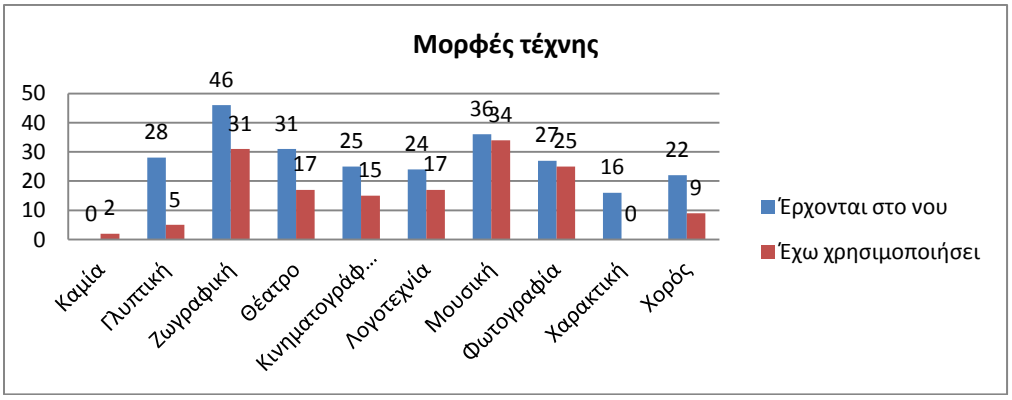

Εικόνα 7. Απόψεις εκπαιδευτικών ως προς τις μορφές τέχνης και τη χρήση τους στη διδασκαλία τους

Ως προς τους λόγους που δεν χρησιμοποιούν ένα «έργο τέχνης» στη διδασκαλία τους:

Οι κυριότεροι λόγοι για τους οποίους δεν τις χρησιμοποιούν είναι λόγω έλλειψης γνώσεων – επιμόρφωση τους στο θέμα, λόγω ότι θεωρούν ότι δεν μπορούν να ενταχθούν στο αντικείμενο τους και διότι δεν τους δόθηκε η ευκαιρία μέχρι τώρα.

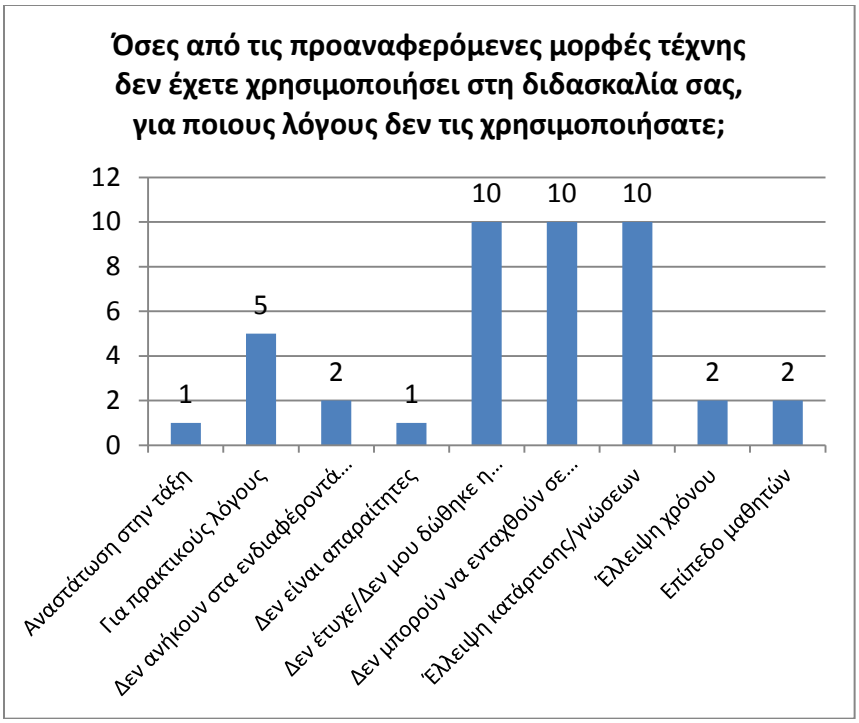

Εικόνα 8. Απόψεις εκπαιδευτικών ως προς τους λόγους μη αξιοποίηση της στη διδασκαλία τους

Μετά την επιμόρφωση τους 15 (31%) των εκπαιδευτικών θεωρούν ως πάρα πολύ και πολύ εύκολη την αξιοποίηση έργων τέχνης στη διδασκαλία τους 27 (55%) αρκετά εύκολη και 7 (14%) ως δύσκολη.

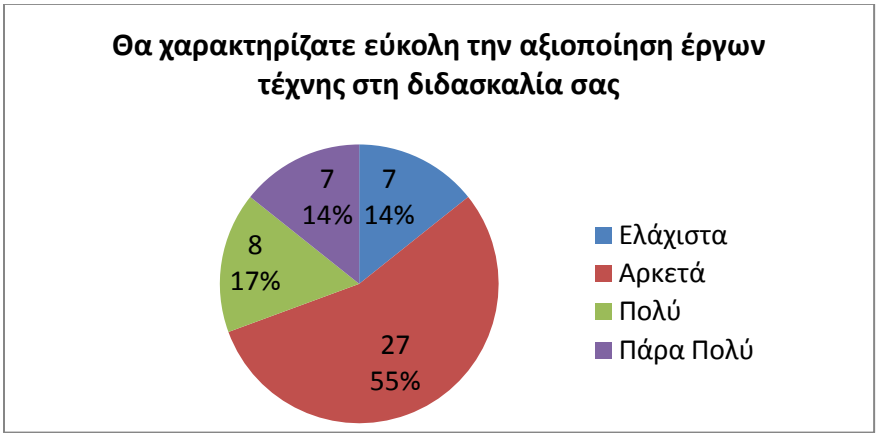

Εικόνα 9. Βαθμός ευκολίας χρήσης έργων τέχνης στη διδασκαλία

Οι εκπαιδευτικοί σε υψηλό ποσοστό θεωρούν ότι μέσα από την αξιοποίηση έργων τέχνης επιτυγχάνονται ευκολότερα οι στόχοι των μαθημάτων, βελτιώνεται η ποιότητας της διδακτικής τους παρέμβασης και μεταβάλλεται ο ρόλος τους στην εκπαιδευτική διαδικασία.

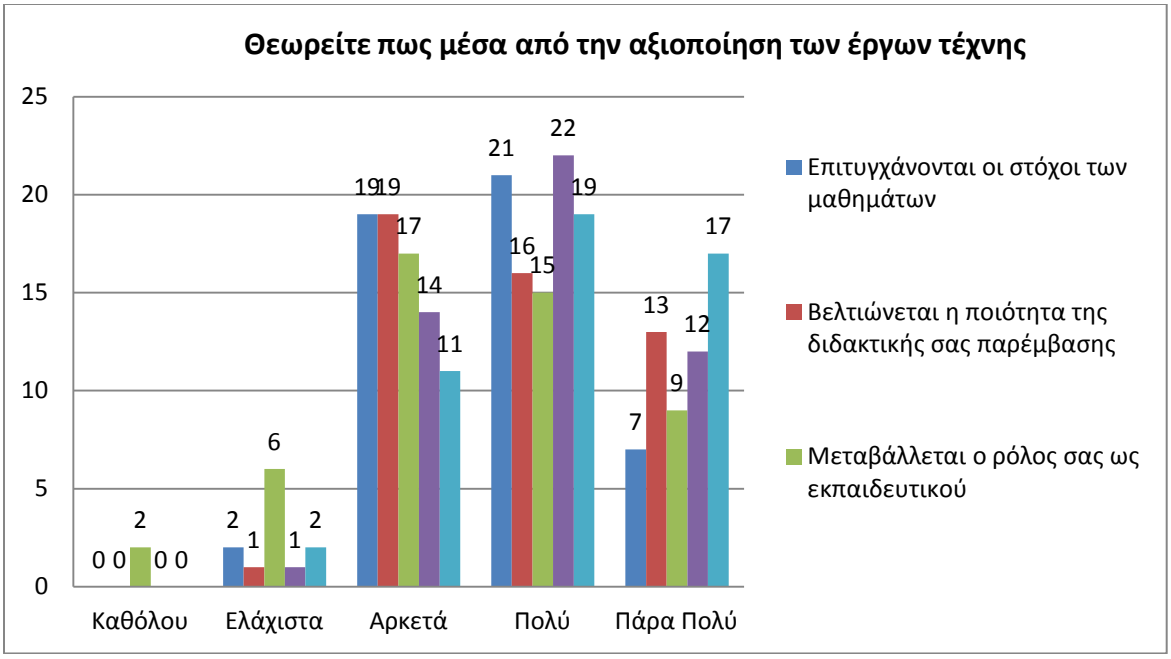

Εικόνα 10. Απόψεις εκπαιδευτικών για αποτελέσματα αξιοποίησης έργων τέχνης στη διδασκαλία τους

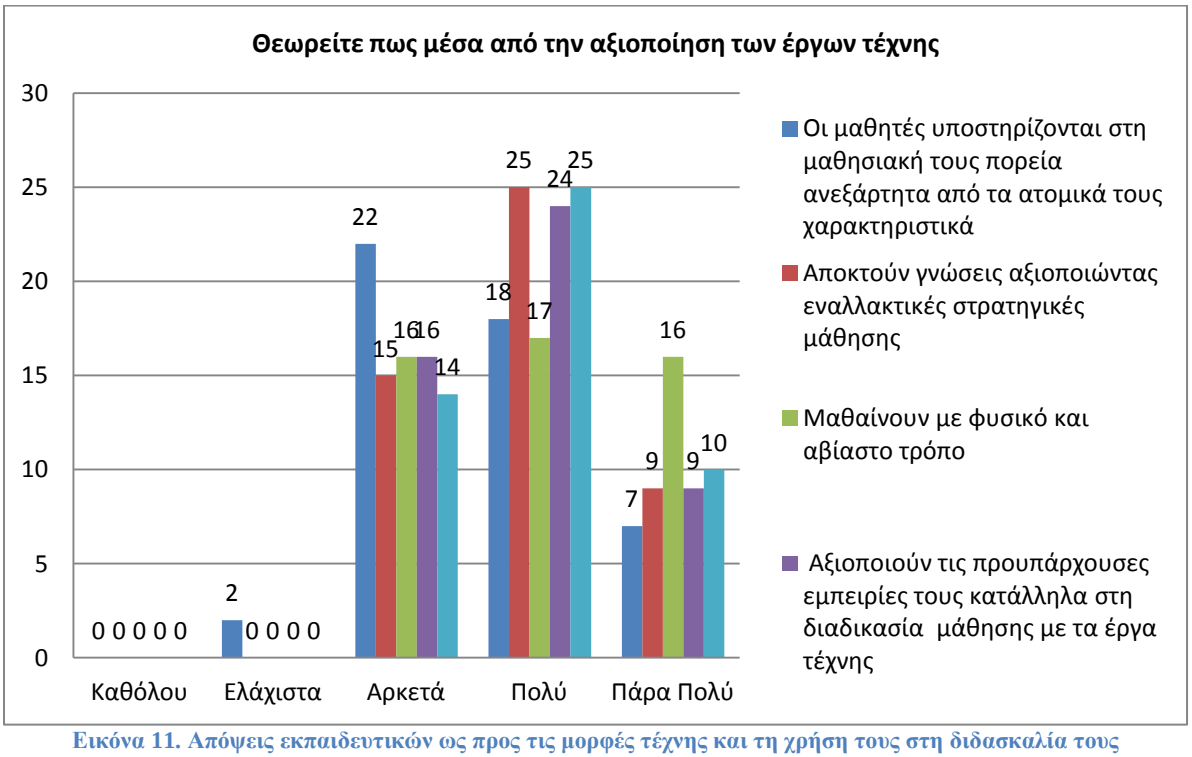

Εικόνα 11. Απόψεις εκπαιδευτικών ως προς τις μορφές τέχνης και τη χρήση τους στη διδασκαλία τους

Οι εκπαιδευτικοί σε υψηλό βαθμό διατυπώνουν την άποψη πως μέσα από την αξιοποίηση έργων τέχνης οι μαθητές υποστηρίζονται στη μαθησιακή τους πορεία ανεξάρτητα από τα ατομικά τους χαρακτηριστικά, αποκτούν γνώσεις αξιοποιώντας εναλλακτικές στρατηγικές

μάθησης με αβίαστο και φυσικό τρόπο, αξιοποιούν τις προϋπάρχουσες εμπειρίες τους κατάλληλα στη μαθησιακή διαδικασία μέσα από παρατήρηση και κριτικό αναστοχασμό των έργων τέχνης.

Ως προς τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν ή θεωρούν ότι θα αντιμετωπίσουν κατά την αξιοποίηση των έργων τέχνης στο εκπαιδευτικό τους έργο αυτές αφορούν κυρίως: α) τις θεωρητικές γνώσεις σε σχέση με τη διαδικασία και τις προδιαγραφές εφαρμογής τους β) την έλλειψη πρακτικών γνώσεων και εμπειρίας εφαρμογής, γ) την έλλειψη κουλτούρας αξιοποίησης έργων τέχνης στη σχολική μονάδα και δ) τις ελλείψεις σε υποδομές και έντυπο η ψηφιακό οπτικοακουστικό υλικό.

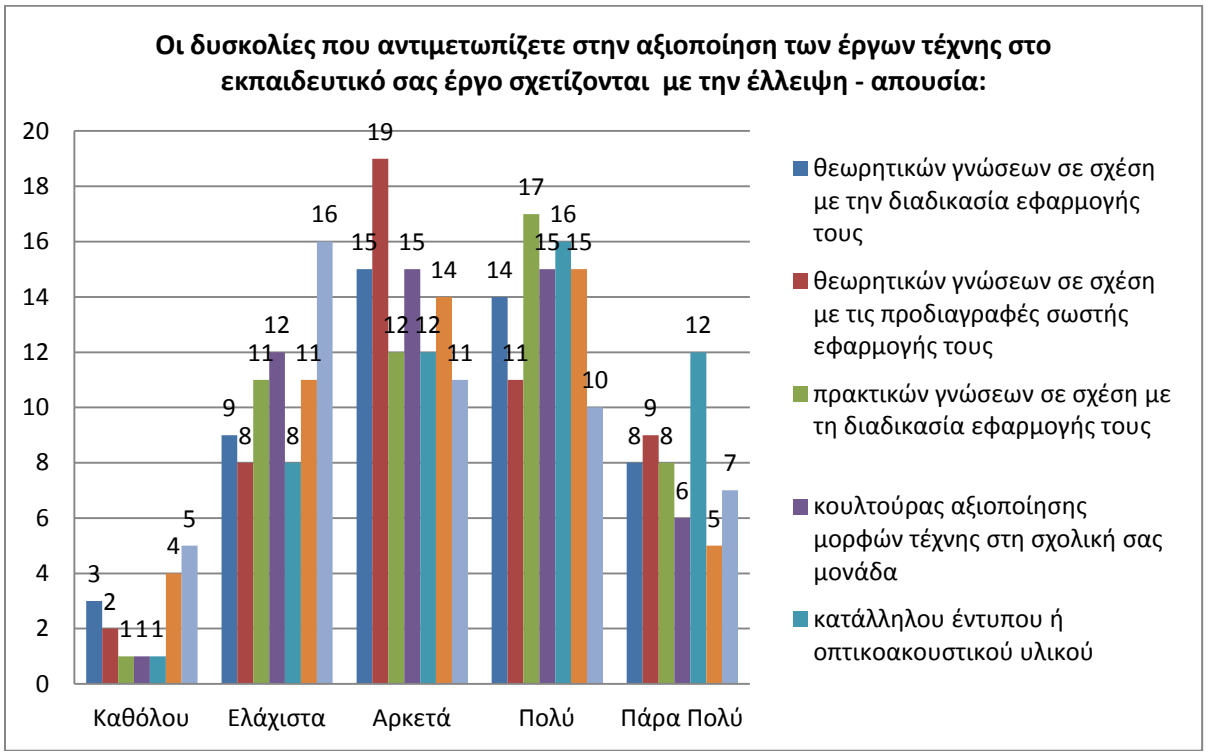

Εικόνα 12. Απόψεις εκπαιδευτικών ως προς τις δυσκολίες για την αξιοποίηση έργων τέχνης στη διδασκαλία τους

Για τους λόγους αυτούς επιθυμούν σε μια μελλοντική επιμόρφωση τους για την αξιοποίηση της τέχνης στο διδακτικό τους έργο να περιλαμβάνονται κυρίως θέματα όπως: α) βιωματικά εργαστήρια, β) παραδείγματα αξιοποίησης στην τάξη, γ) το θεωρητικό υπόβαθρο, δ) σχέδια μαθήματος και επιλεγμένα θέματα για τη διδασκαλία των μαθημάτων τους.

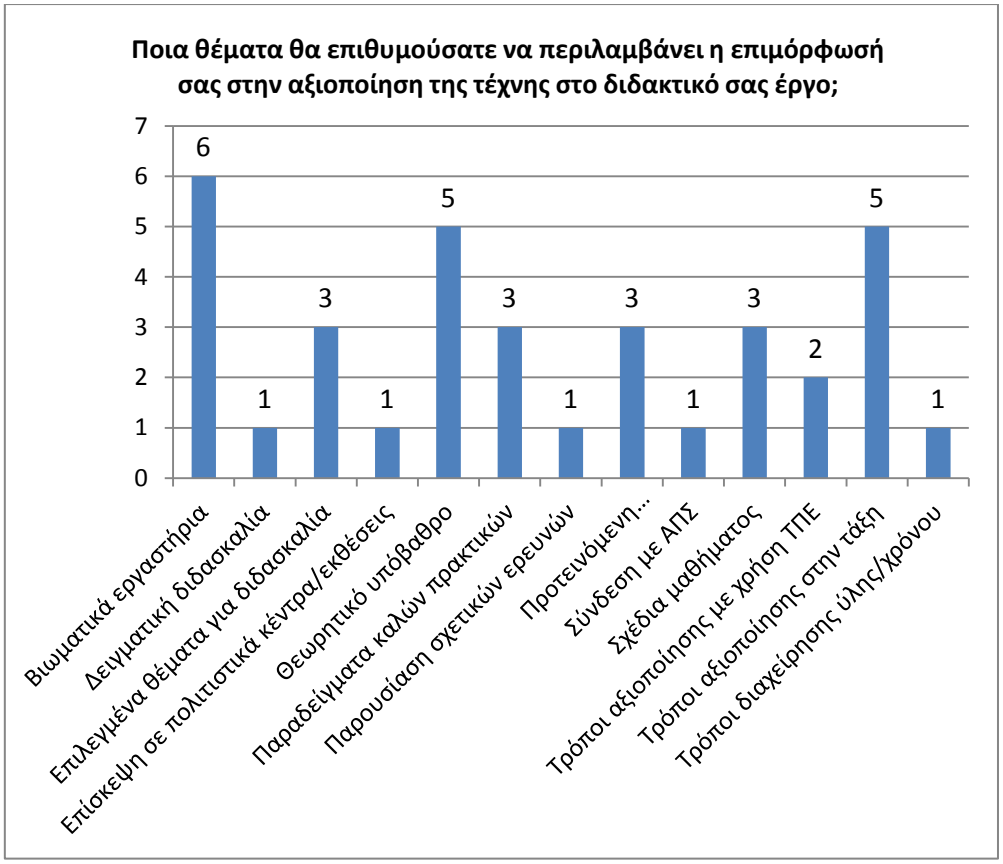

Εικόνα 13. Απόψεις εκπαιδευτικών ως προς το περιεχόμενο επιμόρφωση για την αξιοποίηση τέχνης στη διδασκαλία τους

Τέλος, ως προς την αξιολόγηση του προγράμματος επιμόρφωσης για την αξιοποίηση της τέχνης στην εκπαίδευση οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι η συμμετοχή τους βοήθησε στη απόκτηση νέων γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων σε σχέση με τη διδασκαλία τους στην Π/θμια εκπαίδευση και ότι θα είναι σε θέση να συνεργάζονται ευκολότερα με τους συναδέλφους (δασκάλους και εκπαιδευτικούς ειδικότητας) του σχολείου τους για να αξιοποιούν έργα τέχνης στα μαθήματά τους.

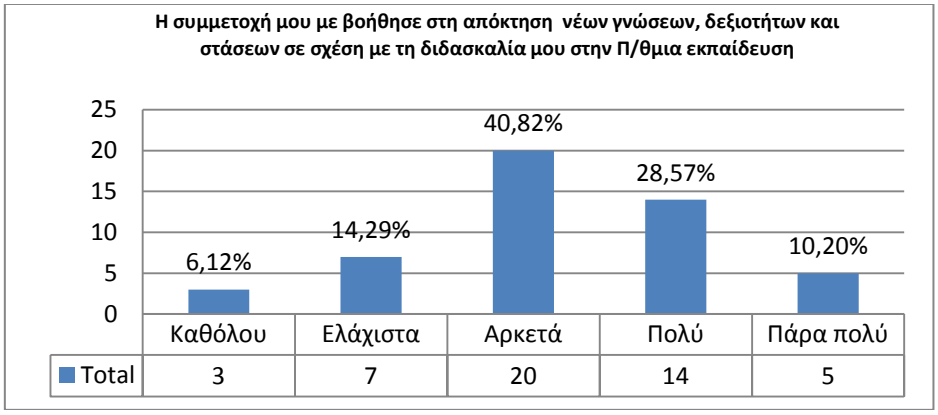

Εικόνα 14. Αξιολόγηση εργαστηρίων επιμόρφωσης για την αξιοποίηση έργων τέχνης στη διδασκαλία τους

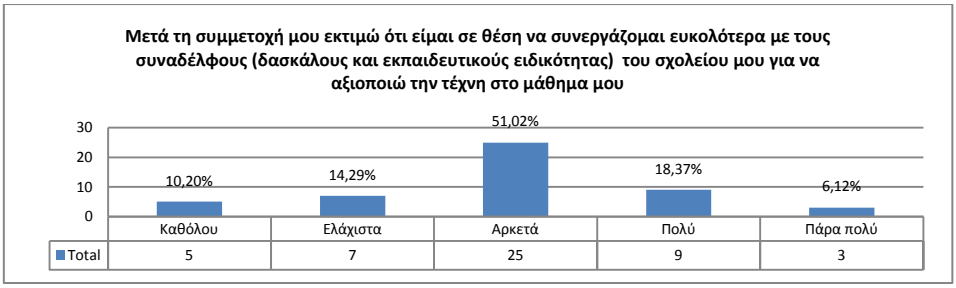

Εικόνα 15. Απόψεις εκπαιδευτικών ως προς την ενίσχυση των δυνατοτήτων συνεργασίας με συναδέλφους τους άλλων ειδικοτήτων για την αξιοποίηση μορφών τέχνης στη διδασκαλία τους μετά την επιμόρφωση

6. Συμπεράσματα

Από τα αποτελέσματα της έρευνας διαπιστώνουμε πως οι εκπαιδευτικοί ανεξάρτητα από τα δημογραφικά τους χαρακτηριστικά γνωρίζουν και χρησιμοποιούν στο εκπαιδευτικό τους έργο σε μεγαλύτερο βαθμό τις πιο διαδεδομένες μορφές έργων τέχνης, όπως τη ζωγραφική, τη μουσική, τη φωτογραφία, τη λογοτεχνία και το θέατρο.

Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών δεν φαίνεται να επηρεάζουν την άποψή τους σε σχέση με την αξιοποίηση έργων τέχνης στη διδασκαλία τους καθώς όσες από τις μορφές τέχνης δεν χρησιμοποιούν είτε δεν τις γνωρίζουν, είτε δεν τους δόθηκε η δυνατότητα να αξιοποιήσουν είτε δεν έχουν τις απαραίτητες γνώσεις για την αξιοποίησή τους.

Όλα τα υποκείμενα ανεξάρτητα από τα δημογραφικά τους χαρακτηριστικά θεωρούν αρκετά και πολύ εύκολη την αξιοποίηση έργων τέχνης στη διδασκαλία τους. Εντούτοις θεωρούν απαραίτητη την επιμόρφωσή τους στη χρήση ποικίλων μορφών τέχνης κατά την άσκηση του διδακτικού τους έργου.

Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των υποκειμένων φαίνεται να μην επηρεάζουν την άποψή τους σε σχέση με την αξιοποίηση έργων τέχνης στο διδακτικό τους έργο, καθώς όλα τα υποκείμενα σε υψηλό βαθμό θεωρούν πως μέσα από την αξιοποίηση έργων τέχνης επιτυγχάνονται οι στόχοι των μαθημάτων και βελτιώνεται η ποιότητα της διδακτικής παρέμβασης. Επίσης διατυπώνουν την άποψη πως όλοι οι μαθητές ανεξάρτητα από τα δημογραφικά τους χαρακτηριστικά στο πλαίσιο αξιοποίησης έργων τέχνης στη διδασκαλία τους υποστηρίζονται στη μαθησιακή τους πορεία, αποκτούν γνώσεις, αναπτύσσουν ποικίλες δεξιότητες καθώς και εναλλακτικές στρατηγικές μάθησης.

Όλα τα υποκείμενα ανέφεραν τις ίδιες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στην αξιοποίηση έργων τέχνης κατά την άσκηση του διδακτικού τους έργου ανεξάρτητα από τα δημογραφικά τους χαρακτηριστικά. Ως σημαντικότερες ανέφεραν αυτές της έλλειψης θεωρητικών γνώσεων σε σχέση με τη διαδικασία και τις προδιαγραφές σωστής εφαρμογής τους, την έλλειψη πρακτικών γνώσεων σε σχέση με την εφαρμογή τους, την έλλειψη κουλτούρας αξιοποίησης ποικίλων μορφών τέχνης στη σχολική μονάδα, την έλλειψη κατάλληλου έντυπου και οπτικοακουστικού υλικού.

Αναφορές

Βάμβουκας, Μ. (2006). *Εισαγωγή στην Ψυχοπαιδαγωγική Έρευνα και Μεθοδολογία.* Αθήνα: Γρηγόρη.

Bell, J. (1997). *Μεθοδολογικός σχεδιασμός παιδαγωγικής και κοινωνικής έρευνας*. Αθήνα: Gutenberg.

Cohen, M., & Manion, L. (1997). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
Eisner, E. (2002). *The Arts and the Creation of Mind.* New Haven and London: Yale University Press.
Gardner, H. (1990). *Art Education and Human Development.* California, Los Angeles: The Getty Education Institute for the Arts.
Javeau, C. (2000). *Η έρευνα με ερωτηματολόγιο. Το εγχειρίδιο του καλού ερευνητή*. (μτφ.), Τζαννόνε-Τζώρτζη. Αθήνα: Τυπωθήτω.
Κόκκος, Α. & Μέγα, Γ.(2007). Ερευνητικό έργο σε εξέλιξη: Κριτικός στοχασμός και τέχνη στην εκπαίδευση, *Επιστημονική Ένωση Εκπαίδευσης Ενηλίκων*,12,16-21.
Κόκκος, Α.(2011). *Εκπαίδευση μέσα από τις Τέχνες,* Αθήνα: Μεταίχμιο.
Κούσουλας, Φ. & Μέγα, Γ.(2005). Γλώσσα και Τέχνη: Πρόταση για μια δημιουργική διδασκαλία. Έρευνα σε εκπαιδευόμενους του Δημοτικού Σχολείου. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 40,120-133.
Μέγα, Γ.(2002). *Οι τέχνες ως μέσο αποτελεσματικής μάθησης: Το παράδειγμα του γλωσσικού μαθήματος.* Διδακτορική Διατριβή, Τμήμα Επιστημών Αγωγής, Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης.
Μέγα, Γ.(2011).Η αξιοποίηση της αισθητικής εμπειρίας στην Εκπαίδευση. Στο *Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Βασικό Επιμορφωτικό Υλικό, τ.Α Γενικό Μέρος,* (σ. 62-80). Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
Perkins, D.(1994). *The Intelligent Eye: Learning to Think by Looking at Art.* California, Los Angeles: The Getty Education Institute for the Arts.
Phillips, N. & Fragoulis, I. (2012). The use of art in the Teaching Practice for Developing Communication Skills in adult, *International Education Studies,* Volume 2,132-138.
Φραγκούλης, Ι.(2014). *Τοπική Ιστορία Εκπαιδευτικό υλικό για τα Κέντρα Δια Βίου Μάθησης,* Αθήνα: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων- Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης.

Abstract

In formal education the art can be an alternative reflection tool for development, as it involves the teacher and his / her students on a "search and understanding adventure". This fact is not only for those who might like to express the creator of the artwork and ideas , feelings, values on critical questions that have come and seek answers.

This paper describes our experience of the design, implementation and evaluation four (4) parallel workshops training in mixed of Specialties Educators and Teachers in Primary / Secondary Education of Requirement on "Utilization of Arts in Education with the Perkins method "in March 2016.

From the observation and the evaluation of the four phases (Time for Observation, Open and adventurous observation, Analytical and profound observation, review of the process), with respect to their succession and leeway as to how to implement them, with or without the support of technology we find that teachers of all disciplines can be trained and use art as an active meditative tool, based on the "model" observation - analysis of art developed by Perkins to the objects of their specialty but also individual concepts and themes with interdisciplinary approach

Δρ. Σπυρίδων Παπαδάκης

Σχολικός Σύμβουλος Πληροφορικής, Καθηγητής Σύμβουλος ΑΠΚυ & ΕΑΠ

papadakis@eap.gr, Τηλ. +30 697 777 7633 Fax 2610461758

Ο Σ. Παπαδάκης γεννήθηκε στα Χανιά της Κρήτης και εργάζεται ως Σχολικός Σύμβουλος Πληροφορικής (ΠΕ19) στη Περιφερειακή Διεύθυνση Π/θμιας & Δ/θμιας Εκπ/ση Δυτικής Ελλάδας με περιοχή ευθύνης την Αιτωλοακαρνανία. Επίσης, διδάσκει με μερική απασχόληση ως Καθηγητής-Σύμβουλος (Adjunct Faculty / ΣΕΠ) στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου (ΑΠΚυ) και στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ) & ως Επιστημονικός συνεργάτης στο Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών & Εκδόσεων (ΙΤΥΕ) «Διόφαντος». Τα ερευνητικά ενδιαφέροντα είναι στην περιοχή της Ηλεκτρονικής μάθησης και τεχνολογίας λογισμικού, με έμφαση σε εργαλεία Σχεδιασμού Μάθησης, στην Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και Εκπαίδευση Ενηλίκων με έμφαση στην Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών.

Δρ. Ιωσήφ Φραγκούλης

Επίκουρος Καθηγητής ΑΣΠΑΙΤΕ, Καθηγητής- Σύμβουλος ΕΑΠ

sfaka@otenet.gr, Τηλ. +30 6944866440 Fax 2810 752853

Ο Ιωσήφ Φραγκούλης είναι Αναπληρωτής Καθηγητής στην Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε) Ηρακλείου Κρήτης με γνωστικό αντικείμενο «Θεωρία και πράξη της διδασκαλίας». Είναι Καθηγητής Σύμβουλος στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο στη Θεματική Ενότητα «Εισαγωγή στην Εκπαίδευση Ενηλίκων». Έχει διδάξει ως Εντεταλμένος Λέκτορας στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Πατρών, καθώς και στο Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης του ίδιου τμήματος.

Το ερευνητικό του ενδιαφέρον εστιάζεται στο πεδίο της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, της διδακτικής μεθοδολογίας της εκπαίδευσης ενηλίκων, της διαχείρισης ανθρωπίνων πόρων, της διασφάλισης ποιότητας καθώς και των καινοτόμων εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Ασχολείται ερευνητικά με την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, τη διασφάλιση ποιότητας καθώς και τη Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Κατάρτιση Στελεχών Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών.